

Paul Celan
Corona

Corona er fra latin *corôna* og betyr “krans”. Kransen var en hederstegn i romerriket som bl.a. ble gitt til store diktere. I dag legges kranser på graver. *Corona* brukes ellers, også på tysk, i overført betydning for en krets med venner. Astronomer bruker ordet om strålene rundt solen som blir tydelige under solformørkelse, i det øyeblikket månen dekker til hele solskiven. Ordet kan også kobles til tysk *Krone*, som betyr “krone”, som brukes i andre dikt av Celan i meningen “blomsterkrone”. Jesus bar en tornekrone på korset. I musikken brukes *corona* på latin og italiensk om en pause i eller ved slutten av en musikalsk frase. *Corona* har også et poetologisk betydning: en enkel *corona* eller “sonettkrans” består av flere sonetter som kobles in en sirkel ved at første linjen i hver dikt er en sitat av siste linjen i forrige dikt (det finnes også mere kompliserte versjoner). I den første autoriserte utgaven av diktet, i *Mohn und Gedächtnis* (Valmue og minne, 1952), avslutter diktet en avdeling av samlingen som kan lese samlet som et diktskyklus.

DIKTTEKSTEN ER IKKE TATT MED AV COPYRIGHTGRUNNER

- 1 *Aus der Hand frißt der Herbst*: høsten spiser ut av hånden – som et tamt dyr – kan brukes idiomatisk om å ha makt over en annen; *fressen*, spise, brukes om dyr på tysk.
Herbst, når det kobles med *Es ist Zeit* i vers 14–18, viser til Rainer Maria Rilkes dikt “Herbsttag”, og sekundært til “Herbst”, sistnevnte skrevet rett før førstnevnte. Første vers fra “Herbsttag”: *Herr: es ist Zeit. Der Sommer war sehr groß.* (Herr: det er tid. Sommeren var svært stor.). Tradisjonelt forbindes høsten med en tid nær døden, men også med fullbyrdelsens tid og med overgangen til nytt liv i årstidenes syklus, dens fram og tilbake (*zurück*). Celan hadde en privat assosiasjon til høsten som den tid da moren får beskjed om at faren er død, som viser seg i et annet dikt, “Schwarzen Flocken”.
- 2 *Nüssen*: nøtter; Celan assosierte mandler med jødene, som i siste dikt i samlingen *Mohn und Gedächtnis*, “Zähle die Mandeln...” (Tell mandlene).
- 3 *kehrt*: vender; en gjenklang av det krumme ringformen som ligger bak de fleste betydningene av ordet *corona*.
- 4 *Sonntag*: den kristne, ikke den jødiske hviledagen; viser også til *die Sonne*, solen.
- 5 *im Traum wird geschlafen*: i drømmen soves det; en inversjon av *im Schlaf wird geträumt* “i søvnen drømmes det”.
- 6
- 7 *Geschlecht der Geliebten*, betyr direkt oversatt “den elskedes kjønn”, men kan også tolkes som “den” eller “de elskedes slekt” (*Geliebten* kan være flertall). I siste tilfelle blir frasen en oversettelse av et begrep brukt i hebraisk liturgi, *ahuvim* eller *ne-ehavim*, i betydelsen “de elskede jødene”, altså jøder som har lidd martyrdøden. Det har ellers vært spekulert i at *der Geliebten*, kjæresten, skulle være dikteren Ingeborg Bachmann, som Celan muligens hadde et forhold til underhans opphold i Wien i 1947–48.
- 8
- 9
- 10 *Mohn*, valmue; svært vanlig i middel- og østeuropa. Blomsten er rød og frøene (som skjules i kapsler) brukes for å få barn til å sove, og koblet til en utradering av bevisstheten og til glemsel. I Vesteuropa assosieres det til 1. verdenskrig, og blir brukt fremdeles i Storbritannia for å minne om de døde i valmuefeltene i Frankrike. Valmuefrø brukes i jødiske festbakelser og i sabbatens *challah*-brød. Valmue er en sommerblomst som raskt mister sine blomsterblader, et bilde Celan bruker i et tidligere dikt, “Mohn”. Diktet “Corona” har flere nøkkelord (søvn, kjærlighet, speil, drøm og valmue) til felles med Rainer Maria Rilkes Dikt “Schlaf-Mohn” (“søvn-valmue”), som bruker valmuens frøkapsel som bilde på fornyet liv etter døden i den poetiske sammensetningen og metaforen *Samenurne* (frø- eller sæd-urne), sml. assosiasjonene til graven i ordet *Corona* og *Stein*.
Mohn und Gedächtnis: valmue og minne; “Corona” ble utgitt i Celans første autoriserte diktsamling *Mohn und Gedächtnis* (1952). I den tidligere utgitte *Der Sand aus den Urnen* (Sanden fra urnene, 1948), som Celan trakk tilbake, var “Corona” plassert i andre del, som bar “Mohn und Gedächtnis” som tittel. En slik sitatpraksis viser også til “Corona” i betydningen sonetttskyklus.
- 11
- 12 *Blutstrahl* = *Blut* (blod) + *Strahl* (stråle av væske eller lys). Sml. *Wasserstrahl*: Vannstråle; og *Sonnenstrahl*: Solstråle. Blod er rødt, som rødvin (*Wein*) og valmue (*Mohn*). Blodet forbindes tradisjonelt også med arv og slekt.
des Mondes: Månens. Månen er solens motsetning; når solen dekkes til av månen i en solformørkelse blir solens korona synlig som en lysende ring rundt månen. Under måneformørkelse kan månen få en rødlig skjær. Månen forbindes også med menstruasjonssykluset.

- 13
14 *es ist Zeit*: det er tid, det er på tide. Se om gjenklangen med Rilke under *Herbst* i vers 1. Rilkes bruke av *es ist Zeit* er godtagende der Celans dikt er krevende. Celan kan også ha hatt den bibelske salmen 119, vers 126, i tankene: "Det er tid for Herren å gripe inn; de har brutt din lov."
- 15 *Es ist Zeit, daß der Stein sich zu blühen bequemt*: Muligens finnes også en kobling til Rilkes dikt som begynner "JETZT wäre es Zeit, daß Götter träten aus / Bewohnten Dingen..." ("Nå er det på tid, at guder trår ut av / bebodde ting...")
- der Stein sich zu blühen*: steiner blomstrer også i andre dikt av Celan. Når en krans (*Corona*) ligger på graven kan det se ut som gravsteinen blomstrer. Diktsamlingen *Niemand's rose* (Ingensrose) fra 1963 forbinder også blomster med et gravstein, nemlig Rilkes. Innskriften på Rilkes gravstein inneholder ordene *Rose* og *Niemandes*. Diktet "Psalm" ("Salme") fra denne samlingen siterer (som også "Corona" gjør) samlingens tittel, og viser til blomstring og blomstens *Krone*.
- 16 *Unrast* = *un-* (u-) + *Rast* (hvilepause). Altså ikke det mer vanlige *Unruhe*, uro. Sml. den musikalske betydningen av *corona*.
- der Unrast ein Herz schlägt*: et hjerte slår i *Unrast*-en / et *Unrast*-ens hjerte slår / et hjerte slår for *Unrast*-en.

17

18

laget av Johan Schimanski